ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 28ης Σεπτεμβρίου 1999 *

Στην υπόθεση C-440/97,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Cour de cassation (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

GIE Groupe Concorde κ.λπ.

και

του πλοιάρχου και κυβερνήτη του πλοίου «Suhadiwarno Panjan» κ.λπ.,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της προπαρατεθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 388, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 285, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch και P. Jann (εισηγητή), προέδρους τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón, M. Wathelet και R. Schintgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer

γραμματέας: R. Grass

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η GIE Groupe Concorde κ.λπ. εκπροσωπούμενοι από τον Didier Le Prado, δικηγόρο στο Conseil d'État και στο Cour de cassation,

— η Pro Line Ltd και η Sveriges Angarts Assurans Forening, εκπροσωπούμενες από τον Jean-Christophe Balat, δικηγόρο στο Conseil d'État και στο Cour de cassation,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Kareen Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια διεθνούς οικονομικού και κοινοτικού δικαίου στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον Frédérik Million, chargé de mission στην ίδια διεύθυνση,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Rolf Wagner, Regierungsdirektor στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Oscar Fiumara, avvocato dello Stato,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, επικουρούμενο από τον Lionel Persey, QC,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τους José - Luis Iglesias Buhigues, νομικό σύμβουλο, και Xavier Lewis, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Γαλλικής και της Ιταλικής Κυβερνήσεως και της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 1998,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Μαρτίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1997, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Δεκεμβρίου 1997, το Cour de cassation υπέβαλε, δυνάμει του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971, για την ερμηνεία από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως αυτής (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου

της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 388, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 285, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, επτά ασφαλιστικών εταιριών και της GIE Groupe Concorde, κυρίου ασφαλιστή, με έδρα το Παρίσι (στο εξής συλλήβδην: ασφαλιστές), και, αφετέρου, του πλοιάρχου και κυβερνήτη του πλοίου «Suhadiwarno Panjan», της Pro Line Ltd (στο εξής: Pro Line), με έδρα το Αμβούργο (Γερμανία), και τεσσάρων λοιπών εναγομένων, λόγω της διαπιστώσεως αβαριών κατά την παράδοση φορτίου χαρτοκιβωτίων με φιάλες κρασιού που μεταφέρθηκε διά θαλάσσης.

Η Σύμβαση των Βρυξελλών

3 Το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών ορίζει τα εξής:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος:

1) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή· ως προς διαφορές από ατομικές συμβάσεις εργασίας, ο τόπος αυτός είναι εκείνος όπου ο εργαζόμενος εκτελεί συνήθως την εργασία του (...).»

Η διαφορά της κύριας δίκης

4 Χαρτοκιβώτια με φιάλες κρασιού φορτώθηκαν στον λιμένα της Χάβρης (Γαλλία) σε εμπορευματοκιβώτια επί του πλοίου «Suhadiwarno Panjan», προκειμένου να μεταφερθούν διά θαλάσσης μέχρι τον λιμένα του Santos (Βραζιλία) από την Pro Line. Κατά την άφιξη στον προορισμό, διαπιστώθηκαν αβαρίες στο εμπόρευμα και ελλείμματα.

5 Οι ασφαλιστές αποζημίωσαν τον παραλήπτη. Υποκαταστάθηκαν στα δικαιώματά του και άσκησαν, με δικόγραφο της 22ας Σεπτεμβρίου 1991, αγωγή αποζημιώσεως κατά, κυρίως, του πλοιάρχου και κυβερνήτη του πλοίου και της Pro Line, ενώπιον του tribunal de commerce du Havre, το οποίο, με απόφαση της 3ης Ιανουαρίου 1995, έκρινε ότι δεν έχει δικαιοδοσία.

6 Οι ασφαλιστές άσκησαν το προβλεπόμενο ένδικο μέσο (contredit) ενώπιον του cour d'appel de Rouen, το οποίο, με απόφαση της 24ης Μαΐου 1995, επιβεβαίωσε την έλλειψη δικαιοδοσίας του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, με το σκεπτικό, κυρίως, ότι η Χάβρη δεν αποτελούσε τον τόπο εκτελέσεως της συμβάσεως μεταφοράς.

7 Οι ασφαλιστές άσκησαν κατά της αποφάσεως αυτής αναίρεση ενώπιον του Cour de cassation, την οποία στήριξαν σε δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος απορρίφθηκε από το Cour de cassation. Με τον δεύτερο λόγο, οι ασφαλιστές προσάπτουν στην απόφαση του cour d'appel de Rouen ότι έκρινε ότι ο τόπος εκπληρώσεως της συνισταμένης στη μεταφορά παροχής δεν ήταν η Χάβρη, χωρίς να ερευνήσει προηγουμένως ποιο δίκαιο διείπε τη σύμβαση μεταφοράς.

8 Το Cour de cassation τόνισε ότι, πράγματι, το Δικαστήριο έκρινε με την απόφασή του της 6ης Οκτωβρίου 1976, 12/76, Tessilli (Συλλογή τόμος 1976, σ. 533), ότι ο τόπος όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή, υπό την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, καθορίζεται σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή κατά τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του δικαστηρίου που έχει επιληφθεί της υποθέσεως, δίκαιο το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει τις διατάξεις διεθνούς συμβάσεως περί ενιαίου νόμου (απόφαση της 29ης Ιουνίου 1994, C-288/92, Custom Made Commercial, Συλλογή 1994, σ. I-2913),

εκτός αν ο τόπος αυτός έχει καθοριστεί από τα ίδια τα συμβαλλόμενα μέρη με ρήτρα έγκυρη κατά το εφαρμοστέο στη σύμβαση δίκαιο (απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 1980, 56/79, Zelger, Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 57). Ωστόσο, το Cour de cassation έκρινε σκόπιμο να ρωτήσει το Δικαστήριο αν μπορούσε να γίνει δεκτή μια αυτοτελής κοινοτική λύση.

9 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Cour de cassation αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Πρέπει, ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως (...) να καθορίζεται ο τόπος όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή, υπό την έννοια του ως άνω άρθρου, σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του επιληφθέντος δικαστηρίου ή πρέπει τα εθνικά δικαστήρια να καθορίζουν τον τόπο εκπληρώσεως της παροχής αναζητώντας, με βάση τη φύση της ενοχικής σχέσεως και τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, τον τόπο όπου η παροχή πράγματι εκπληρώθηκε ή έπρεπε να εκπληρωθεί, χωρίς να αναφέρονται στο δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή κατά το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο του επιληφθέντος δικαστηρίου;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

10 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν η έκφραση «τόπο[ς] όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή», που χρησιμοποιείται στο άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών για να θεμελιώσει μια ειδική βάση διεθνούς δικαιοδοσίας ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, πρέπει να ερμηνεύεται ως παραπέμπουσα στο ουσιαστικό δίκαιο που εφαρμόζεται με βάση τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου ή πρέπει να τυγχάνει αυτοτελούς ερμηνείας.

11 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι το Δικαστήριο αποφαίνεται, στο μέτρο του δυνατού, υπέρ μιας αυτοτελούς ερμηνείας — και όχι με αναφορά στο εθνικό δίκαιο — των χρησιμοποιουμένων στη Σύμβαση των Βρυξελλών όρων, κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης αποτελεσματικότητά της ενόψει των σκοπών του

άρθρου 220 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 293 ΕΚ), σε εκτέλεση του οποίου συνήφθη η Σύμβαση των Βρυξελλών (απόφαση της 13ης Ιουλίου 1993, C-125/92, Mulox IBC, Συλλογή 1993, σ. I-4075, σκέψη 10).

12 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι ουδεμία από τις δύο αυτές δυνατότητες επιβάλλεται αποκλειομένης της άλλης, καθόσον η κατάλληλη επιλογή μπορεί να γίνει μόνο σε σχέση προς κάθε μία από τις διατάξεις της Συμβάσεως των Βρυξελλών (προπαρατεθείσες αποφάσεις Tessili, σκέψη 11, και της 8ης Δεκεμβρίου 1987, 144/86, Gubisch Maschinenfabrik, Συλλογή 1987, σ. 4861, σκέψη 7).

13 Όσον αφορά την έκφραση «τόπος όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή», το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι πρέπει να ερμηνεύεται ως παραπέμπουσα στο δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή με βάση τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Tessili, σκέψη 13, και Custom Made Commercial, σκέψη 26).

14 Είναι αληθές ότι στον τομέα των συμβάσεων εργασίας το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής πρέπει να προσδιορίζεται όχι εν αναφορά προς την εθνική νομοθεσία που εφαρμόζεται σύμφωνα με τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου, αλλά, αντιθέτως, βάσει ομοιομόρφων κριτηρίων που στο δικαστήριο αυτό εναπόκειται να καθορίσει με βάση το σύστημα και τους σκοπούς της Συμβάσεως των Βρυξελλών (προπαρατεθείσα απόφαση Mulox IBC, σκέψη 16), κριτηρίων τα οποία οδηγούν στο να γίνεται δεκτός ο τόπος όπου ο εργαζόμενος ασκεί πράγματι τις συμφωνηθείσες με τον εργοδότη του δραστηριότητες (προπαρατεθείσα απόφαση Mulox IBC, σκέψη 20).

15 Η Γερμανική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, τάσσονται υπέρ μιας γενικεύσεως σε όλα τα είδη των συμβάσεων της θέσεως που διατυπώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Mulox IBC. Κατ' αυτές, οι σκοποί της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ήτοι η δυνατότητα να προβλεφθεί το αρμόδιο δικαστήριο, η ασφάλεια δικαίου και η ίση μεταχείριση των διαδίκων, συνηγορούν υπέρ του καθορισμού ενιαίων κριτηρίων που να επιτρέπουν, για κάθε είδος συμβατικής παροχής, ή τουλάχιστον για κάθε είδος συμβάσεως, τον αυτοτελή προσδιορισμό του τόπου εκπληρώσεως της παροχής όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

16 Η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση καταλήγουν αντιθέτως στη διατήρηση της υφισταμένης νομολογίας του Δικαστηρίου. Μολονότι αναγνωρίζουν ότι η προσφυγή στους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου για τον προσδιορισμό του τόπου εκπληρώσεως της παροχής μπορεί να προκαλέσει δυσχέρειες εφαρμογής και να καταλήξει σε όχι ιδιαίτερα ικανοποιητικά αποτελέσματα, παρατηρούν ότι η αυτοτελής ερμηνεία της εννοίας του τόπου εκπληρώσεως της παροχής δεν μπορεί να είναι λειτουργική παρά μόνο για ορισμένες απλές συμβάσεις, πράγμα που συνιστά λύση ασύμβατη προς τη διαρκή εξέλιξη των συμβατικών πρακτικών στο διεθνές εμπόριο. Προσθέτουν ότι, ενόψει των διαφόρων εναλλακτικών προτάσεων που διατυπώθηκαν, εναπόκειται στα συμβαλλόμενα κράτη, αν το κρίνουν σκόπιμο, να προβούν σε κάποια επιλογή στο πλαίσιο των εργασιών αναθεωρήσεως της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

17 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, στη σκέψη 14 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Tessili, το Δικαστήριο αιτιολόγησε την παραπομπή στο εφαρμοστέο στη σύμβαση δίκαιο για τον καθορισμό του τόπου εκπληρώσεως των συμβατικών παροχών με τη διαπίστωση ότι ο καθορισμός αυτός εξαρτάται από το συμβατικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι παροχές αυτές και από το γεγονός ότι, στον τομέα των συμβάσεων, ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής νοείται κατά πολύ διαφορετικό τρόπο στις εθνικές νομοθεσίες των διαφόρων συμβαλλομένων κρατών.

18 Αντιθέτως, όσον αφορά τις συμβάσεις εργασίας, η εγκατάλειψη της παραπομπής στο εφαρμοστέο στη σύμβαση δίκαιο για τον καθορισμό του τόπου εκπληρώσεως της παροχής υπέρ του προσδιορισμού του τόπου στον οποίο εντοπίζονται τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την εκπλήρωση της σχετικής παροχής δικαιολογήθηκε από τις ιδιομορφίες του είδους αυτού των συμβάσεων (προπαρατεθείσα απόφαση Mulox IBC, σκέψη 15), ιδιομορφίες που είχαν ήδη οδηγήσει το Δικαστήριο να κρίνει ότι, για τις συμβάσεις αυτές, η παροχή που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών είναι πάντοτε αυτή που χαρακτηρίζει τη Σύμβαση, ήτοι η υποχρέωση του εργαζομένου να ασκήσει τις συμφωνηθείσες δραστηριότητες (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 26ης Μαΐου 1982, 133/81, Ivenel, Συλλογή 1982, σ. 1891, σκέψη 20, και προπαρατεθείσα απόφαση Mulox IBC, σκέψη 14).

19 Το Δικαστήριο όμως έχει πει ότι, όταν δεν υφίστανται οι ιδιομορφίες αυτές, δεν είναι ούτε αναγκαίο ούτε ενδεδειγμένο να προσδιορίζεται η παροχή που χαρακτηρίζει τη σύμβαση και να επικεντρώνεται στον τόπο εκπληρώσεώς της η δικαιοδοσία, βάσει του κριτηρίου του τόπου εκπληρώσεως της παροχής, για τις διαφορές που αφορούν όλες τις συμβατικές παροχές (απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1987, 266/85, Shenavai, Συλλογή 1987, σ. 239, σκέψη 17).

20 Η ερμηνεία αυτή, όσον αφορά τόσο τη διατήρηση του γενικού κανόνα που ισχύει για το σύνολο των συμβάσεων όσο και του ειδικού κανόνα που συνήχθη για τις συμβάσεις εργασίας, ενισχύθηκε κατά τη σύναψη της Συμβάσεως της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στη Σύμβαση των Βρυξελλών, που έδωσε στο άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών τη νυν ισχύουσα μορφή του.

21 Εξάλλου, βρίσκονται σε εξέλιξη εργασίες αναθεωρήσεως της Συμβάσεως των Βρυξελλών, στο πλαίσιο των οποίων αναφέρθηκαν οι δυσχέρειες που συνδέονται με την εφαρμογή του άρθρου 5, σημείο 1, όπως έχει σήμερα και όπως ερμηνεύεται μέχρι σήμερα από το Δικαστήριο. Διάφορες προτάσεις τροποποιήσεως της διατάξεως αυτής υποβλήθηκαν και εξετάστηκαν διαδοχικά.

22 Επιπλέον, από τις ενώπιον του Δικαστηρίου συζητήσεις στην υπό κρίση υπόθεση προέκυψαν όχι μόνον αντιφατικές θέσεις μεταξύ, αφενός, δύο κυβερνήσεων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις υπέρ της διατηρήσεως της ισχύουσας νομολογίας, και, αφετέρου, δύο άλλων κυβερνήσεων και της Επιτροπής, που υποστηρίζουν μια νέα προσέγγιση, αλλά και ουσιώδεις διαφορές μεταξύ των εναλλακτικών προτάσεων που διατυπώθηκαν.

23 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να τονιστεί ότι η αρχή της ασφαλείας δικαίου συνιστά έναν από τους σκοπούς της Συμβάσεως των Βρυξελλών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 1994, C-129/92, Owens Bank, Συλλογή 1994, σ. I-117, σκέψη 32).

24 Η αρχή αυτή απαιτεί ιδίως να ερμηνεύονται οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που αποκλίνουν από τη γενική αρχή της Συμβάσεως των Βρυξελλών, όπως το άρθρο 5, σημείο 1, κατά τρόπο που να επιτρέπει στον εναγόμενο με κανονική ενημέρωση να προβλέπει ευλόγως ενώπιον ποιου δικαστηρίου, εκτός αυτού του κράτους της

κατοικίας του, θα μπορούσε να εναχθεί (απόφαση της 17ης Ιουνίου 1992, C-26/91, Hanndte, Συλλογή 1992, σ. I-3967, σκέψη 18).

25 Φαίνεται όμως ότι ο καθορισμός της έννοιας του τόπου εκπληρώσεως της παροχής με βάση τη φύση της ενοχικής σχέσεως και των συγκεκριμένων περιστάσεων, όπως περιγράφεται από το αιτούν δικαστήριο, είναι, ως έχει σήμερα το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, ανεπαρκής για να επιλυθούν τα ζητήματα που συνδέονται με την εφαρμογή της διατάξεως αυτής.

26 Συγκεκριμένα, ορισμένα από τα ζητήματα που μπορούν να τεθούν στο πλαίσιο αυτό, όπως είναι ο προσδιορισμός της συμβατικής παροχής που χρησιμεύει ως βάση της αγωγής, όπως επίσης, σε περίπτωση πλειόνων παροχών, η αναζήτηση της κύριας παροχής, δύσκολα μπορούν να επιλυθούν χωρίς αναφορά στο εφαρμοστέο δίκαιο.

27 Επομένως, τα κριτήρια που διατυπώνει το αιτούν δικαστήριο δεν μπορούν να απαλλάξουν πλήρως το επιληφθέν δικαστήριο από τον καθορισμό του δικαίου που διέπει την επίδικη παροχή, προκειμένου να αποφανθεί ως προς το αν έχει δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

28 Εξάλλου, το Δικαστήριο, αντλώντας τις συνέπειες από τη σημαντική θέση που γενικώς τα εθνικά δίκαια επιφυλάσσουν στη βούληση των μερών στον τομέα των συμβάσεων, έκρινε ότι, αν το εφαρμοστέο δίκαιο επιτρέπει στους συμβαλλομένους να προσδιορίσουν, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει, τον τόπο εκπληρώσεως μιας παροχής χωρίς να επιβάλλει καμία ειδική τυπική προϋπόθεση, η συμφωνία σχετικά με τον τόπο εκπληρώσεως της παροχής αρκεί για τη θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του ιδίου τόπου κατά την έννοια του άρθρου 5,

σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών (προπαρατεθείσα απόφαση Zegler, σκέψη 5), υπό την επιφύλαξη ότι ο τόπος αυτός έχει όντως σχέση με τα πραγματικά στοιχεία της συμβάσεως (απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-106/95, MSG, Συλλογή 1997, σ. I-911, σκέψεις 30 και 31).

29 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν φαίνεται να δικαιολογείται η αντικατάσταση με τα κριτήρια που προτείνει το αιτούν δικαστήριο της ερμηνείας που στο παρελθόν έδωσε το Δικαστήριο ότι ο καθορισμός του τόπου εκπληρώσεως της παροχής πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή. Ένα επιπλέον πλεονέκτημα της λύσης αυτής είναι ότι έχει ως αποτέλεσμα να συμπίπτει το αρμόδιο δικαστήριο με τον τόπο στον οποίο η επίδικη παροχή πρέπει να εκπληρωθεί βάσει του εφαρμοστέου σ' αυτήν δικαίου. Αυτό όμως που, με βάση τη μέρμνα για αποτελεσματική οργάνωση της δίκης, αιτιολόγησε τον κανόνα της ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών ως προς διαφορές εκ συμβάσεως ήταν ακριβώς η εκτίμηση ότι ο τόπος εκπληρώσεως της παροχής συνιστά κανονικά το πιο στενό συνδετικό στοιχείο μεταξύ της διαφοράς και του αρμοδίου δικαστηρίου (προπαρατεθείσες αποφάσεις Shenavai, σκέψη 18, και Custom Made Commercial, σκέψεις 12 και 13).

30 Πρέπει να προστεθεί ότι το εφαρμοστέο δίκαιο στον καθορισμό του τόπου εκπληρώσεως της παροχής δεν κινδυνεύει να αλλάζει ανάλογα με το επιληφθέν δικαστήριο, δεδομένου ότι οι κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που επιτρέπουν τον καθορισμό του εφαρμοστέου στη σύμβαση δικαίου έχουν καταστεί ομοιόμορφοι στα κράτη μέλη με τη Σύμβαση της 19ης Ιουνίου 1980, σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (ΟΙ 1980, L 266, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 10ης Απριλίου 1984 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 146, σ. 1), με τη Σύμβαση της 18ης Μαΐου 1992 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ L 333, σ. 1) και με τη Σύμβαση της 29ης Νοεμβρίου 1996 για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας (ΕΕ 1997, C 15, σ. 10).

31 Εναπόκειται στον εθνικό νομοθέτη, που είναι ο μόνος αρμόδιος στον τομέα αυτόν, να καθορίζει ως τόπο εκπληρώσεως της παροχής έναν τόπο που να λαμβάνει δίκαια υπόψη τόσο τα συμφέροντα της ορθής απονομής της δικαιοσύνης όσο και τα συμφέροντα της επαρκούς προστασίας των ιδιωτών. Στον βαθμό που το εθνικό δίκαιο του επιτρέπει, το επιληφθέν δικαστήριο μπορεί έτσι να κληθεί να καθορίσει τον τόπο εκπληρώσεως της παροχής λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που προτείνει

το αιτούν δικαστήριο, ήτοι αναζητώντας, με βάση τη φύση της ενοχικής σχέσεως και των συγκεκριμένων περιστατικών, τον τόπο στον οποίο η παροχή εκπληρώθηκε ή έπρεπε πράγματι να εκπληρωθεί.

32 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών έχει την έννοια ότι ο τόπος όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή με βάση τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου.

Επί των δικαστικών εξόδων

33 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γαλλική, η Γερμανική, η Ιταλική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1997 το Cour de cassation, αποφαίνεται:

Το άρθρο 5, σημείο 1, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας και με τη Σύμβαση της 26ης Μαΐου 1989 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, έχει την έννοια ότι ο τόπος όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει την επίδικη παροχή με βάση τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του επιληφθέντος δικαστηρίου.

Rodríguez Iglesias Kapteyn Puissochet Hirsch

Jann Moitinho de Almeida Gulmann

Murray Edward Ragnemalm

Sevón Wathelet Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Σεπτεμβρίου 1999.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias